PARTICULARITĂŢILE SCRUTINULUI PENTRU ALEGEREA PREŞEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA

Roman DONOS,

student anul 3, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 342.828:342.511(478) roman.donos.rd@gmail.com

The main objective of this research is to conduct an in-depth analysis of the nature and particularities of the presidential election in the Republic of Moldova, emphasizing the evolution of the regulatory framework, administrative practices, and judicial jurisprudence. Key goals include: the conceptual and typological delineation of electoral scrutinies; the evaluation of the legal and institutional architecture of presidential elections.

Scrutinul electoral reliefează un proces important într-o democrație, prin intermediul căruia cetățenii aleg reprezentanți pentru funcțiile publice de conducere. Acesta se bazează pe norme legale specifice, având scopul de a contura voința populară și de a asigura legitimitatea guvernelor. Așadar, constituționalistul moldovean Ion Guceac, în monografia sa „*Curs elementar de drept constituțional*” remarcă că alegerile „semnifică procedura de formare a unui organ de stat sau învestirea unei persoane cu atribuţii publice realizate prin intermediul votului acordat de persoane autorizate în condiţiile în care pentru obţinerea mandatului respectiv sunt propuse două sau mai multe candidaturi”[3, p.195], prin urmare cu fermitate putem contura că este sintetizată esența alegerilor ca proces democratic, subliniind atât dimensiunea juridică, cât și cea practică. Definiția pune accent pe elementele fundamentale ale scrutinului – participarea persoanelor autorizate, pluralitatea candidaturilor și obținerea unui mandat prin vot – reliefând astfel criteriile de legitimitate și transparență necesare în acest proces.

Reglementarea juridică a scrutinelor electorale constituie fundamentul unui proces democratic transparent și echitabil, având ca scop asigurarea dreptului cetățenilor de a participa la conducerea treburilor publice. Alegerile libere și corecte sunt un element esențial al statelor democratice, iar reglementările juridice, atât internaționale, cât și naționale, stabilesc cadrul legal în care acest proces se desfășoară. Totodată, principiile dreptului electoral constituie pilonii fundamentali care asigură desfășurarea proceselor electorale într-un mod democratic. În literatura de specialitate, aceste principii sunt abordate diferit, reflectând diversitatea opiniilor și a perspectivelor teoretice. Prin urmare, așa teoreticieni precum Victor Popa, în “*A II-a ediție a tratatului de drept constituțional și instituții politice*”[4, p.980], remarcă existența a următoarelor principii electorale precum universalității votului, transparenței, legalității, autonomiei organelor electorale și principiul echitabilității procesului electoral, respectiv, deși aceste principii sunt pertinente, considerăm că o astfel de delimitare riscă să

fie prea restrânsă. Principiile dreptului electoral trebuie să reflecte întregul spectru al valorilor democratice, incluzând nu doar organizarea și desfășurarea procesului electoral, dar și protecția drepturilor electorale ale cetățenilor și promovarea participării active. În Republica Moldova, legislația privind scrutinul electoral cuprinde o serie de acte normative care stabilesc detalii esențiale despre organizarea alegerilor, drepturile alegătorilor și candidaturile, precum și mecanismele de garantare a transparenței și echității în procesul electoral. Aceste reglementări sunt fundamentale pentru punerea în aplicare a standardelor internaționale și pentru protejarea drepturilor politice ale cetățenilor, inclusiv în ceea ce privește dreptul de vot și accesul la funcțiile publice.

Constituția Republicii Moldova instituie cadrul juridic fundamental care reglementează scrutinul electoral, asigurând conformitatea cu valorile și normele internaționale privind drepturile politice ale cetățenilor. Capitolul II, „Drepturile și libertățile fundamentale", stabilește baza legală pentru desfășurarea proceselor electorale democratice. Articolul 5, intitulat „Democrația și pluralismul politic", precizează că „Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic"[1, art.5] subliniind respingerea dictaturii și promovarea diversității politice. Prin urmare, articolul 38, „Dreptul de vot și dreptul de a fi ales", reglementează explicit scrutinul electoral. Potrivit acestuia, „Voința poporului constituie baza puterii de stat"[1, art.38] iar această voință este exprimată prin alegeri libere, desfășurate periodic în condiții de sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, iar dreptul de a fi ales este garantat tuturor celor cu drept de vot, conform legii. Aceste prevederi consacră principiile fundamentale ale unui scrutin electoral transparent și corect.

Codul Electoral al Republicii Moldova [2] dezvoltă în detaliu principiile esențiale ale scrutinului electoral. Astfel, articolul 2 subliniază că participarea la alegeri se realizează prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, garantând libertatea alegătorilor de a participa fără presiuni. În plus, articolul 3 reglementează votul universal, permițând tuturor cetățenilor să participe la alegeri și să fie aleși, fără discriminare. Articolul 4 consacră votul egal, unde fiecare cetățean dispune de un singur vot cu putere juridică egală. De asemenea, articolul 5 reglementează caracterul direct al votului, impunând obligația ca fiecare cetățean să voteze personal. Articolul 6 subliniază confidențialitatea votului, excluzând orice influență externă asupra alegerilor pe când articolul 7, privind votul liber exprimat, întărește protecția procesului electoral împotriva oricărei forme de constrângere.

Organizarea scrutinului electoral reprezintă o etapă esențială într-un stat democratic, asigurând legitimitatea conducătorilor aleși și reflectând voința cetățenilor. În Republica Moldova, alegerile prezidențiale joacă un rol central în consolidarea democrației și a statului de drept. Procesul de organizare a alegerilor pentru funcția de Președinte este reglementat de un cadru legislativ bine definit, cu Codul Electoral ca act principal, alături de alte reglementări conexe. Acesta presupune un efort coordonat între diverse instituții, cu Comisia Electorală Centrală (CEC) având un rol fundamental în supervizarea și gestionarea întregului proces electoral. În ciuda acestei reglementări, organizarea

scrutinului prezidențial adesea se confruntă cu provocări logistice și tehnice, inclusiv asigurarea accesibilității votului pentru toți cetățenii, mai ales pentru cei din diaspora. Conform Articolului 17 din Codul Electoral al Republicii Moldova, organizarea și desfășurarea alegerilor prezidențiale implică o structură ierarhică de organe electorale, fiecare având atribuții clare și bine definite. În același timp, în Republica Moldova, scrutinul prezidențial are loc într-o circumscripție electorală unică, la nivel național, iar în vederea organizării și desfășurării alegerilor prezidențiale, Comisia Electorală Centrală (CEC) joacă un rol esențial, având responsabilitatea de a constitui circumscripțiile electorale și consiliile electorale de circumscripție, conform reglementărilor din Codul Electoral. Ca rezultat, articolul 133 din Codul Electoral prevede că CEC stabilește circumscripțiile electorale și consiliile electorale de circumscripție în scopul realizării alegerilor prezidențiale. Pe lângă toate, data alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se stabilește de Parlament cu cel puțin 60 de zile înainte de ziua alegerilor, ceea ce garantează un interval de timp suficient pentru organizarea logistică și administrativă a scrutinului. Totodată, este prevăzut ca alegerile să se organizeze cu maximum 90 de zile înainte de expirarea mandatului Președintelui în funcție, ceea ce asigură o continuitate instituțională și evită vacanțele prelungite în funcția de Președinte. În cazul vacanței funcției prezidențiale, alegerile trebuie organizate într-un termen de două luni, un termen care protejează stabilitatea politică și constituțională a țării. Aceste reglementări legale stabilesc un cadru coerent și logic pentru stabilirea datei alegerilor, contribuind la asigurarea transparenței și la evitarea manipulării procesului electoral. [2, art.135]. Cu toate acestea, în conformitate cu prevederile legale [2, art.136] orice cetățean al Republicii Moldova, care are drept de vot, poate candida pentru funcția de Președinte, cu condiția să aibă cel puțin 40 de ani împliniți la data alegerilor, să fi locuit în țară cel puțin 10 ani, să cunoască limba română și să dețină studii superioare.

În final, în baza celor expuse, organizarea scrutinului electoral pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova este un element esențial al procesului democratic, care garantează legitimitatea liderilor aleși și exprimă voința electoratului. În Republica Moldova, acest proces este reglementat de un cadru normativ bine stabilit, având la bază Codul Electoral, ce definește structura ierarhică și atribuțiile organelor electorale, de la Comisia Electorală Centrală până la birourile electorale locale

Referințe:

1. Constituția Republicii Moldova: nr.1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nr.78 din 29.03.2016
2. Codul Electoral nr. 325 din 08.12.2022. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nr. 426-427 din 23.12.2022
3. Guceac Ion. Curs elementar de drept constituțional. Chișinău: Tipografia Centrală, 2007.
4. Popa Victor. Tratat de drept constituțional și instituții politice. Ediția a doua revăzută și adăugată. Chișinău: Notograf Prim SRL, 2021.

Recomandat
***Livia ZAPOROJAN**,, dr.,lector.*